

BASERRITARRAK GAIKOIAK

Norberak irazezan noz edo bein izandako autu ariñen batzuetan norbaitzueri alako edo bestelako antza artu dautsagueta-ta arein eriko (1) guztiek izakera bardiñeko etsitea, ta ez dabezan oben eta akatsak ezartea bidebakokeri itzal eta ausarkeri aundi deritzat. Norbere erikoen akatsak ezagututea baiño errezago da izan be, gero, empaiduak epaitutea, ta epaikari zorrotzak izan bere izan oi gara, geienetan, geideagazko ta asi gaitezanean iñun direan obenak ezarten dautsaguetz, ezarri be, pentsau-pentsau barik.

Gizonaren barrua ezagututeko ezta naikoa bidean topez egin daigunean aregaz azalez izan daroaguzan iru-lau itzeri jaramon egin eta une atantxe ari buruz norberekautan izan daroaguzan burutasunak aintzakotzat arturik bero-beroan geure epai zorrotza ezartea.

Bestea zelako eretxi ta xedean jabe dan jakiteko biotzean ikutu bear, edonoz barik, atarako era egokia daitenean, eta alan da be, guztien ezkutuak eztira azaleratuten. Azpisakatua baldin ba-da barriz, nekez edo iñoz bere ez. Onelakoak (azpisakatuak) bai izan doaz gai-koiak, geienak. Gaiaz ganetiko ames eta xedeak dabezenak errezago azaldu daroetz, ba, euren biotzeko kezka ta gogaiak, biotz-ateak zabal-zabal egin daroetsez gogoko dakioen lagun kutunari ba-ta; baiña nekez erdi adiskideeri, ta iñoz bere ez, aurki kale-zilloa itxita basoko arnasa garbia artuten (oi, geure basoetako aize ozkoa!) “aizea buruan eta ibilli munduan” igande goizen batean baso-zidor edo erre-kondoan sekula erasoko eztautsien txakurrak uxetetako makilla aundia eskuan, mendira bizkor igon ahal izateko oski astunegiak oifetan eta aseri (2) aundiegia bizkarrean, praka baldarregiak aldean, atz be-

(1) *Eriko* = izakera edo mueta bardiñeko. Baserritarrak neure eriko dira, ni neu euretarra nazelako.

(2) *Aseri* = Mendira igotekota bizkarrean erabilgarri dan zorroa, Geure zaharrerri ikasia dot au, itz au.

te lodierako betaurreko nabarmenak bekokipean eta nik dakit, ba, zelako arkontarea, erdi tatarrez, soñean, eta mendian ordu atsegin-garri batzu egifiez gogoia azazketako bearreko ezteian beste beredin tresna ezain dingilizka dabezela ta, baserritar *etxakiñen* inguruan *complejo de superioridad* agertu guraz barregarriro aurkeztu daroazen kuzu (txori-jabole) antzeko gizaseme bitxi baizen iñundikoeri.

Kale-kume askok uste dabe, baserritarrak etxakin, kirten, baldias, gaikoi, saskel, diru-zale (ez daitenak jaso begi atza) ta zikiñak garea, arean bere. Olakoixeak baizen urrun gitxi egiaren inguru garbitik. Baserritarrak be ez ete gara, ba, biotz-minberaa ta, ez ete dakigu, nozipein, geure gogo-begi ta entzumenak gora jasorik gaiaz andiko zelai gardenetan geure oldozkizun eta pentsamentuak egurastent? Landoletako ingi gogaikarrien artean edo oletako tramankulu ta lanabes-zarata gogaikarrien artean konorteak (3) gogortuta dabezenak ala baso-basoan kodañeaz azpigarri-ebaten naiz solano atxurraz artajorran edo abere otzanakaz goldaketan diarduan bitartean ipar ozkirriak bekokia argitu ta arnasa garbiz gogoia sendatu-ala Izadiaren altzo zabalean gogamen apal eta goitarrak buru-biotzean dabezala bizi danak ete, ba, ar-emon geiago galkeriaz?

Baserritarren artean bere, uritarretan lez, guztietarikoak doguz izan eta batek edo bestek ondo etxatoñtsuen kirtenkeririk esan dautsuela-ta ezin epaitu daikezuez, ba, guztiak. Baserritarra, txoriak lagun dabezala, aste guztian erdi-bakarrik basoen ixiltasunean gogaituta, jaieguna eldu daitenean kale-aldera osteratxurik egiteko gogoz izaten da, ta bera aste guztian neikotuta dagoan basoen bakartadera elduten iñundiko kaletar bitxirik ikusi ba-dadi ikusi, ari gogoko ezta-kion zeozertxu esan barik ezin itxi, ba, sarritan. Adarjotzailleek bere ba-dira baserrietan be, ta ba-daiteke “zenbat pagatzen dizute” olan ibiltarren eta olako kirtenkeriak itaundutea be, txotxolo antzean oroztopo eta an larrapast (asketsi beizte benetako mendi-zaleak, neuk bere maite-maite dodaz geure mendiak ba-ta) *muxurrak* apurtuteko zorian basorik-sasi aurkitu daroen kale-kume bakanen bati. Baiña ez uste, gero, anaia mendizale orrek, kirtenkeri orreik bene-benetan eta alan uste dabeelako esan daroetsuezanik. Baserritarrak eztira kaletar askok uste dozuen baizen tentel eta totoak, eta ba-dakie (kirtentzarren bat ezpa-da, beintzat) zuen mendiratutearen zioa. Bai orixe!

Baserritarrak ezkara, ba, “ziaro materialista” ez “pesetakin neur-tzen” da gureztat guztia. Bearrari gogor ekinda urtean asi daroezan

(3) *Konortea* = Soin-atalen sentipena. Konortea galduta daukat au, esku au. Gureetan aurrez erabilten dogu itz zahar au.

txal bat edo bigaz eta izerdi, lor eta nekez jadetsitako beste salgaien batzuekaz nekez eskuratu daroezen diru apurrak norako ez zetako direan eztakiela, ta, zetan eztaukiela, etxe-ingurura agertu dakioezan jantxakurreri emon bearrak bai ezarri daroatse amurru eta zer pentsau. Lau atzeko bekokiaren jabe dan iñok eztot uste esan daiketik *materialistea* izatea danik au.

Bere etxaldea ardura jaboten dabelako kaletar askok gaikoitzat, diruzale ta burukoitzat etsiten dabeen baserritarra, goiz, eberdi ta illuntze, biotza ortzira jasorik, egiten dautsozan mesedeakarren Egille Gurenari eskerrak emonez zintzo-zintzo bizi dan basoko gizona ala, a, uri zikiñetako kale loien bateko denda-zilloan betaurreko ugertsuen ganekaldetik erosleeri susmo txarrez begiratuez egun santu guztian salgaiekin batéra zekenkiro atzamarrak aztatu-alean diarduan gizon ziztzin eta burugiña ete doguz gaikoi eta diru-zaleago?

Etxe-bazterrak ondatuz eta, ugazaba baldin ba-da, maizterrai bizimodua erkinduz naiz galazoz labore edo arnari ederrak eta bedar mar-dulak izan daitekezan solo ta landetan ler (piñu) goibelak sartuten dauzana bai ba-da *materialista* ezeze burukoi gogorra ta gizartetik baztergarri be. Baiña ez, mendi-zale maiteok, a, bidertzean arinkeriz zeozertxu esan izan dautsuen agure zintzoa, ez a beste mutil kirten-samar baizen mazala.

Egin daroaguzan kirol eta olgetak bere “diruari intzigituta” egiten ei-doguz. Egundo olakorik! Baserritar *gai-rook* lurriz burruka egiten baiño bestetan eztakigu, antza! Baserritarrak baizen ugari izan oi dira, ba, kaletarrak be gure pelotatoki, enparantzetako kirol naiz idimetetako agure zatar jokalarien artean.

Neu bere euren arteko nazenez, iñok baiño obeto dazaudaz baserritarrak, baiña bai kaletarrak bere, alkar ondoen ezagututeko lekurik egokienak direan tokietan gau ta egun eurekaz luzaro egon izana nozue, zoritxarrez, ba-ta (*Bizi izan* barik, *egon izan* difiot, a etzan ba, bizi izatea). Baiña geu basotar baldrasok baiño gogailariago danik gixi ezagutu izan dodaz, eta asko, ostera, gure aldean kirten, etxakin, tentel, txoriburu, aragikoi (au bere esan egin bear), lizun eta *materialistak*.

Kaletarrak eztaben *zera* dabe baserritarrak: ba-da, gogokotasuna. Zuon kaletarron *mentalidatea* ta gurea eztozak, ba, bardin-bardiñiak, Joannes Samartin'go, neure adiskide begiko ori. Eta kizindar-aroa naiz igetargiratze-aroa izan baserrian ezeze urietan bere beti izango yoaguz, zoritxarrez, burugogor eta gaikoiak.

Arnasa garbiz bularra ase, ta Izadiaren zabaltasunak damoskuzan biotz-ikara ta gogo-zartadetan geure barrua azazkau gura ba-dogu,

mendi-aldera gaitzanean kale bazterretako auts eta zikin gaikioiaz lausotutako begiz barik, begi argi, aratz, zabal, baikoi, mazal eta olerkoiekaz begiratu dagiguzan basetxe-inguruak eta "loraz beterik" ikusiko doguz geure landa eze ta baso orlegiak, batez bere, udabarria baldin ba-dogu. "Lora gitxi ta zimaurre ta kirats asko" bakarrik inguruetan goibelkiro ta ukakor ikusi daroezen mendizale gaikoirik geure baso-inguruetan ikustea etxaku, ba, gogo-gogoko gogailari (*idealista*) ta bakartade garbiaren zale garean baserritarroi. Olakoeri beingoan igerten dautsegu, guk, basotarrok.

AURRAITZ

